

582.711.71

АТИР ГУЛНИНГ ХАЛҚ ХЎЖАЛИГИДАГИ АХАМИЯТИ.

Ташбоев Шухратбек Турсунович

Ўринов Дилмуроджон Мирзамахмудович

(Академик М.Мирзаев номидаги боғдорчилик, узумчилик ва виночилик илмий-тадқиқот институти Андижон илмий тажриба станцияси илмий ходимлари)

Исмоилов Муҳаммаджон

АҚХИ 4-боскич талабаси

Abstract: *The article provides information about the beautiful and colorful opening, beauty and long flowering of the rose plant, the important medicinal properties, the cultivation, medicinal properties, properties, chemical composition and classification of the high-yielding plant in the world.*

Ключевые слова: *Розы, эфир, фарнезол, стеароптен, гераниол, нерол, цитронеллол, фенилэтанол, Фридом Принц, Саната, Черная магия, Мондиаль, Зеленый чай, Жемчужина на Самаре Мать Жемчужина Гортензия, Пион, Стрелиция, Лантана, Калла, Дицентра, Гиацинт, Дендробиум Розы.*

Keywords: *Roses, ether, farnesol, stearoptene, geraniol, nerol, citronellol, phenylethanol, Freedom Prince, Sanata, Black Magic, Mondial, Green tea, Samara Mother Pearl. Hydrangea, Peony, Strelitzia, Lantana, Calla, Dicentra, Hyacinth, Dendrobium, Rose*

Муҳтарам Президентимиз Шавкат Мирзиёев 2021 йил 4-агуст кунги 5209-сонли қарори Республика ҳудудларида гулчилик ва кўчатчилик соҳаларини янада ривожлантириш бўйича қарорида Андижон вилояти Избоскан туманини гулчиликга ихтисослаштириш бўйича берилган таклифини мақулланиши гулчиликни янада ривожлантириш бўйича топшириқлар берилди.

Хусусан бу борада 2023-йил 24-октябрдаги Президентимизнинг Гулчилик ва кўчатчилик соҳаларини давлат томонидан қўллаб-қувватлашга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисидаги 341-сонли қарори билан Республика ҳудудларида гулчилик ва кўчатчиликни ривожлантириш, маҳаллий ва хорижий гул навларини парваришлаш ҳамда қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари экспорт салоҳиятини янада ошириш мақсадида вегетатив қаламчалар ва пархиш усулда кўпайувчи маҳаллий гул турларини асортиментини ошириш бўйича кенг имкониятлар яратилди.

Маданий гулларнинг янги навларига талаб йилдан-йилга ортиб бораётганлиги сабабли маданий гулларининг янги турлари ҳамда уларнинг истиқболли янги навларини интродукция қилиш ва янги навларини ишлаб чиқишни тақозо этмоқда. Маданий гулларга Гортензия Пион, Стрелиция, Лантана, Калла, Дицентра, Гиацинт, Дендробиум, Атиргул ва бошқа шу каби ажойиб гуллар киритилади.

Атиргул чиройли ва ранг-баранг очилиши, хуш-бўйлиги ва узоқ муддат гуллаб туриши билан дунёдаги турли хил манзарали гуллар орасида алоҳида ўрин эгаллайди.

Атиргул – раънодошлар туркумининг хушманзара ўсимлик сифатида экиладиган бир қанча турига халқ томонидан қўйилган умумий ном. Бу туркумининг ёввойи ҳолда ўсадиган турлари халқда раъно, наъматак, қирқ оғайни ва итбурун номлари билан маълум. Осиё, Европа, Америка мамлакатларида кенг тарқалган. Атиргулнинг Ер юзида 250 – зиёд тури, 25 мингдан ортиқ нави бор. Ўзбекистонда 19 тури, 600 дан ортиқ нави ўстирилади. Бу навлар гулининг катта-кичиклиги, ранги, ҳиди, пояда ўрнашиши, гуллаш даври, поясининг тикка ёки илашиб ўсиши каби хусусиятлари билан фарқ қилади такрорий гуллаб турадиган ва пояси илашиб ўсадиган хиллари кўпроқ экилади. Атиргул асосан, пайванд қилиб, пархишлаб ва қаламчасини экиб асосан манзарали сифатида кўпайтирилади.

Атир гуллар асосан манзарали экин сифатида ҳамда гул тожи барглари уруғлари тиббиётда дори воситаларини ва саноатда косметика маҳсулотлари ишлаб чиқариш учун етиштирилади.

Атиргул қадим замонлардан кенг микёсда табобатида қўлланилиб келинган. Бу ўсимликнинг гулбаргидан тайёрланган атир гул эфир мойи кўплаб дардларга шифо сифатида фойдаланилган.

Атиргул эфир мойи уч юздан ортиқ маълум компонентларни ўз ичига олган қимматбаҳо ёғдир, ёғда фарнесол, стеароптен, гераниол ва нерол, ситронеллол, фенилетанол мавжуд.

Атиргул эфир мойи, уйғунлаштирувчи ва антидепрессант та'сирга эга биринчи навбатда, аёл жинсий тизимини даволашда ва астения, депрессия, уйқу бузилиши, хотирани йўқотиш, бепарволик, ташвиш ва бефарқлик учун муваффақиятли қўлланилади. Ушбу восита ОРВИ ва гриппнинг олдини олиш учун ишлатилади.

Атиргул эфир мойи гормонал мувозанатни тиклайди, эндокрин безлар ва овқат ҳазм қилиш трактининг фаолиятини нормалантиради. Атиргул мойи заифлик, кўнгил айнаш, бош айланиши, бош оғриғи, мигренни йўқ қилади, мия томирлари спазмларини йўқотади ва йўтални тўхтатади.

Жумладан: офтоб уриши, дармонсизлик, сурункали ва ўткир йўтал, камконлик, ич кетиши каби касалликларда кони шифолиги исботланган.

Кейинги пайтларда замонавий тиббиётда ҳам атиргул мойининг шифобахш хусусиятлари кенг қўламда ўрганилди. Унинг ўпка яллиғланиши, шамоллаш билан боғлиқ йирингли хасталиклар яхши самара бериши аниқланди. Бундан ташқари, у шиллик пардаларни ташқи таъсирлардан, бронх мушакларини спазм, яъни буғилишдан ҳам сақлайди.

Атиргулнинг шарбати юрак ўйнаши ҳамда кўнгил айнишини буткул қолдиради.

Атиргулнинг барглари фенолик бирикмаларнинг бой манбаи бўлиб, уларнинг антиоксидантлик хусусиятларини номоён қилади. Атир гул ўсимлигининг гулбаргларидаги Полифенолларнинг асосий қисми эллагитаннинлар бўлиб, улар гулбаргдаги умумий полифенолларининг 69-74% ни ташкил қилади. Атиргулнинг баргларида тўртта антосиянин аниқланган: сиянидин 3,5-ди-О-глюкозид, пеонидин 3-О-софорозид, пеонидин 3,5-ди-О-глюкозид ва пеонидин 3-О-глюкозид, Улардан устун пеонидин 3,5-ди-О-глюкозид тахминан ифодаланган. Барча аниқланган антосия бирикмаларининг 85%. Атиргулнинг гулбарглари биологик фаол бирикмаларнинг қимматли манбаи бўлиб, экологик тоза қимматли маҳсулот сифатида фармацевтикада дори воситалар ишлаб чиқариш мақсадида ажиратиб олинади.

Шахарсозликда уй-жой атрофларини безатиш ва гулдасталар таёрлаш учун мақсадида атир гулларни унверсал хисоблаган турли навлар экилади ана шундай навлар қаторига қизил рангда очиладиган Фреedom Шахзода, Саната, Қора магия, навлари ҳамда оқ ранда очиладиган Мондиал, Греен теа, Пеарл она Самара навлари кенг миқёсида Академик М.Мирзаев номидаги боғдорчилик, узумчилик ва виночилик илмий-тадқиқот институти Андижон илмий тажриба станцияси илмий ходимлари томонидан Респубиламизнинг турли хуудларига атир гул навларнинг сифатли кўчатлари етиштирилади.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. А Убайдуллаев Атиргул етиштириш технологияси. Агро олам.уз Тошкент-2018 й
2. Лечебные свойства розы дамасской И Д Кароматов Cyberleninka Бухоро-2017 й
3. Пособие для начинающих розоводов О.В Бажановой Совет садоводом Владемирский-2012 й